

zanimljive građe narodne umjetnosti tamo od početka prvoga svjetskog rata. Veoma mnogo njegovih ličnih doživljaja vjerni su odraz prilika onoga doba, a još više autorovih iskustava u radu oko prikupljanja građe i njezina redigiranja. Na osnovu 8000 tih pjesmica Janković je dvostihove podjelio prema sadržaju na 21 vrstu — po sadržaju i tematici pjesmica, a pojedine vrste u više podvrsta. Osvrće se na teškoće koje je imao pri razdiobi u vrste i podvrste. Opisuje područje u kojemu se pjevaju, vrijeme kada se pjevaju i drugo. Najposlije govori o napjevima, o melodijama uz koje se one pjevaju. Uz stihove 2000 pjesmica u ovoj prvoj knjizi donosi autor 50 napjeva, sistematski poredanih po ritmičkim osobinama; svaki je napjev na posebnom kartončiću, tako da se čitalac može tom neke vrste kartotekom služiti po svome ukusu i po svojim muzikološkim shvaćanjima. Napjevi su razvrstani po ritmičkim karakteristikama melodijā, po melodijskim osobinama, i po muzičkim sistemima koji se u njima javljaju.

Uvod završava stranom 36. knjige, a poslije toga dolaze redom po vrstama i svojim podvrstama same pjesmice od str. 41. do str. 156. Ima ih dvije tisuće, svaki je dvostih numeriran rednim brojem, tako da se može lako citirati, bez navođenja pjesničkog teksta. Materijal je na opisani način podijeljen po strogom sistemu, ne samo alfabetskom, brojanom, nego i tematskom. Ako netko nađe na terenu jednu od takvih pjesmica, moći će je u ovoj sistematskoj zbirci odmah naći ako je tu štampana, a ako nije moći će utvrditi da li je našao novu još nezabilježenu pjesmicu, ili je našao njezinu varijantu.

U daljem redanju autor je pred svakom skupinom napisao mali uvod, a to je učinio i kod svake podvrste. Ono najbitnije što se može o pjesmicama te vrste kazati nalazi se u Jankovićevu uvodu. U pojedinim pjesmicama čitalac će naići na nerazumljiva ili teže shvatljiva mjesta, koja je autor u bilješci ispod crte objasnio. Tim njegovim opaskama mnoge pjesmice uz koje bismo prošli ne razmišljajući o njima i njihovu sadržaju, postaju odmah razumljive i one se s većim uživanjem čitaju. One su odraz vedrog, duhovitog i bogatog nazora na svijet našega naroda, a po svojem sadržaju, lapidarnosti forme i jasnoći izraza spadaju među bisere poezije.

Na kraju knjige dolazi rječnik nepoznatih ili slabije poznatih riječi.

Autoru treba odati priznanje ne samo zato što je ovim zapisima spasio veliko kulturno blago od propasti nego i zato što je toj materiji dao odgovarajući sistem, objašnjenja i mogućnost čitaocu da se u mnoštvu lapidarnih stihova može odmah snaći.

Vinko Žganec

STEVAN ST. MOKRANJAC, ZAPISI NARODNIH MELODIJA. Urednik STANA ĐURIC — KLAJN. Priredo DRAGOSLAV DEVIĆ. Muzikološki Institut. Posebna izdanja, knj. 13, Beograd 1966, 155 str.

Naša etnomuzikološka znanost ubraja Mokranjca među naše važne melografe, koji su, istina, svoje zapise upotrebljavali prvenstveno za svoju kompozitorsku djelatnost, ali plodovi njihova rada služe i kao važna građa za proučavanje narodnog melosa. Kako je Mokranjac svoje glavne uspjehe postigao kao kompozitor našega narodnog smjera, često smo se pitali što on zapravo predstavlja u našoj etnomuzikološkoj znanosti. Na to pitanje sada odgovara ova knjiga, koja će dobro poslužiti kako kompozitorima, da bi dobili pravi uvid u njegovu kompozitorsku djelatnost, tako i etnomuzikolozima, da bi se s njime upoznali kao s melografom.

Zahvalni smo uredniku, priređivaču i izdavaču koji su nam ovom knjigom dali uvid u Mokranjčev melografski rad. Posebno priznanje pripada im zato što

su Mokranjčev rad prikazali vjerno ne dirajući ni u notne zapise ni u tekstove pjesama, ni u njegove bilješke kojima je popratio zapise, dajući u malo riječi mnogo materijala za proučavanje.

Iz podataka koje su nam iznijeli u svoja dva kratka predgovora priređivač Dević i redaktor Stana Đurić-Klajn saznajemo da je Mokranjac zapisao oko 460 narodnih melodija, od čega je ono što se nije izgubilo objavljeno u ovoj knjizi, a to su 163 melodije narodnih pjesama (s varijantama) i to 107 srpskih sa Kosova, a ostale iz različitih krajeva.

Priređivači ove knjige pitaju se što je s ostalim melodijama, kojih je bilo oko 250, da li su izgubljene definitivno, ili ima nade da će se jednom i one otkriti. Ne vidi se iz uvoda da li notni materijal u Bušetićevoj zbirci srpskih narodnih pjesama potječe od Mokranjca, kako bi se dalo zaključiti iz naslova Bušetićeve knjige i iz Mokranjčeva muzikološkog uvoda toj zbirci narodnih pjesama, ili potječe iz Bušetićevih zapisa.

Iz tekstova uvoda vidimo još neke važne podatke o Mokranjčevu melografskom djelovanju: da je on počeo melografirati već oko 1870. godine, kad je neke narodne pjesme počeo harmonizirati, ali da je pravi nagovještaj svome melografskom radu dao u svome pismu iz Münchena god. 1881, kada je planirao da će poslije svoga polaznja visoke muzičke škole u Njemačkoj proputovati kao istraživač narodnog melosa »barem Krajinski okrug« u Srbiji.

Mokranjac je zapisivao imena svojih pjevača, ali ne uvijek, kod nekih pjesama propustio je to. Najviše ih ima iz Kosova. Imena su navedena uz pojedine pjesme, kao i mjesto gdje su zapisane. Redakcija je vodila računa o tome da sve podatke uz pjesme navede tačno onako kako ih je Mokranjac zapisao. Tako, npr., melodije nisu transponirane na finalis, na g', kako se to danas obično čini u zbirkama. Nadalje, nisu štampani predznaci za povisilice i ponizilice u notnim zapisima, prema Mokranjčevu načelu da takvim pisanjem ne bi želio sugerirati čitaocu ili harmonizatoru svoje mišljenje o tome kako bi trebalo narodnu melodiju harmonizirati, u kojemu modusu. To načelo već je u Bušetićevoj zbirci narodnih pjesama Mokranjac proveo i istaknuo da bi tako trebao postupiti svaki melograf.

Ne vidi se tačno iz uvoda kako su redaktori proveli numeraciju pjesama u štampanom izdanju, da li ima kakvih sugestija u zapisivačevim rukopisima, direktnih bilo indirektnih, koje bi upućivale na numeraciju provedenu u knjizi.

Šteta je što u zbirci nije kazano nešto više o onim zapisima koje je Mokranjac upotrijebio u svojim rukovetima i o načinu na koji je proveo njihovu obradbu u svojim kompozicijama. O tome je do sada sakupljeno dosta podataka, koji su djelom već objavljeni na drugim mjestima, a dijelom su još nepoznati. Svakako će ova knjiga biti vrlo dobar prilog daljnjem proučavanju Mokranjčeva melografskog i kompozitorskog rada.

Vinko Žganec

LADISLAV LENG, SLOVENSKE L'UDOVE HUDOBNE NASTROJE. Slovenská akadémia vied, Bratislava 1967, 302 str.

Ovo u mnogom pogledu osebujno izdanje ima nekoliko značajki koje ga odlikuju. Ako i jest sve što je ovdje pruženo, terenskim i inštitutskim studijem konstatirano, izračunano (pa izredano i u obliku statističkih podataka) u prvom redu namijenjeno užim stručnjacima za muzičke instrumente (organolozima), ne može se previdjeti i neki naučno-popularni značaj i šira namjena i informativna svrha djela.

Iz uvoda, u kome se autor osvrće na dosadašnja dostignuća u upoznavanju i studiju narodnih glazbala Slovaka i Čeha, izlaže u jednome manje više teorijskom poglavlju značajnije klasifikacije muzičkih instrumenata, a tabelarne preglede četiriju od tih klasifikacija daje pod konac knjige (pri čemu nisu uzeti u obzir